

TOPORIŠIČEV POGLED NA POUČEVANJE SLOVENSKEGA JEZIKA V ŠOLI IN DANAŠNJE STANJE

Marja Bešter Turk

Pedagoška fakulteta, Ljubljana

UDK 37.016:811.163.6:929Toporišič J.

V prispevku je najprej predstavljen Toporišičev pogled na pouk slovenskega jezika v slovenskih šolah, nato pa je ta primerjan z današnjim jezikovnim poukom v gimnazijah, in sicer skozi oči maturantov.

slovenščina, jezikovni pouk, gimnazija, maturanti, učitelji slovenščine

The article first presents Toporišič's view of Slovene language lessons in Slovene schools, and then compares his view with language lessons today through the eyes of recent grammar school graduates.

Slovene, language lessons, grammar school, grammar school graduates, teachers of Slovene language

1 Uvod

Med raznovrstnimi področji, s katerimi se je ukvarjal Jože Toporišič (1926–2014), ne moremo mimo šolstva. Bil je univerzitetni profesor¹ in je vzgojil številne rodove učiteljev slovenščine v osnovnih (OŠ) in srednjih šolah (SŠ).

Delo za slovensko šolo je začel² 1. 1965 z izdajo učbenika za gimnazije *Slovenski knjižni jezik 1*; tedaj se je odzval na razpis zavoda za šolstvo za novi gimnazijski učbenik (Toporišič 1973). Temu so sledili učbeniki za 2. (1966b), 3. (1967) in 4. letnik (1970). V njih je

utelesil učni načrt za gimnazije v obliki, ki bi bil za današnjo rabo; to pomeni obliko, ki bi odsevala sodobno teorijo jezika in bi dijaku in bralcu dajala tisto, kar zares potrebuje: obvladanje govornje in pisane besede, sposobnost neoviranega izražanja – smotrnega, koristnega, lepega –, mu odkrivala načelo tvornosti v jeziku in mu v njej stala ob strani, da ne bi brez potrebe in sebi v škodo blodil, jecljal, molčal ... (Toporišič 1975: 507)

Na področju šolstva se je lotil tudi kritike učnih načrtov za SŠ (Toporišič 1971/1972, 1973/1974) in osnovnošolskih učbenikov (Toporišič 1970/1971), ker je želel, da njegova/modernejša spoznanja prodrejo tudi v OŠ. Na njegov predlog (Toporišič 1975) je nove osnovnošolske učbenike začel pisati France Žagar (*Naš jezik 7*, 1977; *Naš jezik 8*,

¹ Na ljubljanski filozofski fakulteti se je 1. 1966 habilitiral za docenta za slovenski knjižni jezik, 1971 za izrednega in 1976 za rednega profesorja (Rigler 2013).

² Imel je tudi enoletno izkušnjo poučevanja kot »profesor pripravnik na gimnaziji v Novem mestu« (Rigler 2013), in sicer v šol. l. 1953/1954, po končanem študiju in sluzenju vojaščine.

1978; *Naš jezik* 6, 1980), Toporišič pa je pri njih sodeloval kot recenzent oz. konzulent; enako je bilo tudi pri nastajanju šolske slovnice *Slovenska slovnica in jezikovna vadnica* (1985) istega avtorja.³

Vpliv na šolo je imel tudi kot sodelavec pri pripravi učnega načrta za slovenski jezik v OŠ (Osnovna šola 1973) ter v gimnaziji in drugih SŠ (Učni načrt 1996) in kot predsednik Slavističnega društva Slovenije (1987–1988).

2 Toporišičev pogled na poučevanje slovenskega jezika

Iz nekaj njegovih člankov, objavljenih predvsem v *Jeziku in slovstvu* in *Naših razgledih*, ter iz intervjujev v *Naših razgledih* in drugem dnevnem časopisju je razviden njegov pogled na poučevanje slovenskega jezika.

Medtem ko je bil po vpeljavi Žagarjevih učbenikov s poukom slovenskega jezika v OŠ kar zadovoljen (Toporišič 1975), pa ni bilo tako s SŠ; po njegovem mnenju ima SŠ izjemen pomen, »saj si v njej dobi dokončno jezikovno izobrazbo ogromna večina Slovencev« (Toporišič 1978: 231). Ker njegovih učbenikov *Slovenski knjižni jezik 1–4* precej gimnazijskih učiteljev ni uporabljalo, je javno razmišljal o vzrokih za to (Toporišič 1973: 7):

- srednješolski učitelj meni, da je poklican za »interpretiranje literature, da je skoraj svečenik med umetnikom in dijakom«;
- študij na univerzi je neprimeren, ker »se ljudje že na univerzi prepovijajo z nekakšnim odporom do tega, kar se imenuje moderno jezikoslovje«;
- učitelji si ne vzamejo časa, da bi sledili novi strokovni literaturi;
- zavod za šolstvo ne izpolnjuje svoje vloge, »da bi se profesor slovenskega knjižnega jezika posodobil v svojem znanju«.

Razmišljal je o rešitvi – podprl je predlog zavoda za šolstvo, da naj »se sedanjí pouk slovenščine razdeli v dve samostojni veji: na eni strani v slovstvene vede (zgodovina, teorija), na drugi v jezik (z neumetnostnim sporočanjem)« (Toporišič 1979: 394). Predlagal je dva učitelja, enega za jezik, drugega za književnost, ali vsaj ločitev predmeta v dva pri enem učitelju – v obeh primerih naj bi po njegovem mnenju to učitelja sililo »v obvladovanje obeh tematik. Tudi pri učencih se bo pojavila naravna zavest, da z znanjem iz slovstvene vede ne morejo nadomeščati znanja iz jezika in sporočanja, ampak je treba do stopnje pozitivnosti obvladati eno in drugo« (prav tam). Do tega nato ni prišlo in pozneje je to še enkrat navedel kot možen ukrep (Krakar Vogel 1992/1993).

Da bi v šoli jezikovno vzgojili učenca, bi bilo po njegovem mnenju treba jezikovno kultivirati tudi učitelje drugih predmetov, da bi bili ti lahko zgled svojim učencem (Toporišič 1975: 498); prim. »Neslavističnega učitelja pa jezikovno sploh ne vzgajamo; mislim, da smo pri tem precejšnja posebnost v primeri z res razvitimi, pismenimi, kulturami svojega okolja. [...]« (Toporišič 1987: 547), »V tujini imajo ponekod vse fakultete tudi jezikovne predmete, medtem ko pri nas skoraj noben študij celo na FF nima predavanj iz jezika; tako manjka znanje slovenščine« (Toporišič 2001).

³ Več o tem: M. Hočevar Gregorič 2015.

O načinu dela pri pouku slovenskega jezika ni pisal, le v Besedi bralcu v *Slovenskem knjižnem jeziku 1* (1965) je zapisal nekaj besed o pomenu reševanja vaj za utrditev učenčevega znanja. Zdelo se mu je pomembno poudariti, da njegovi učbeniki »profesorja odvajajo narekovanja pravil [...], zato pa [ga] silijo k intenzivnejši in kvalitetnejši razlagi« (Toporišič 1966: 659). Samoumevno se mu je zdelo, da učitelj popravlja besedila učencev; to je omenjal tudi v zvezi z učiteljevo tedensko obremenitvijo; prim. »S pisnimi izdelki pa je seveda spet tako, da vodijo k dognanosti le, če jih natančno korigiramo. Za to pa je potreben čas, ki ga učitelju jemljemo s pretiranim številom tedenskih ur [...]« (Toporišič 1987: 547). Prizadeval si je za primerno število ur slovenščine v OŠ (po 5 tedensko) in gimnazijah (po 4 tedensko) (Toporišič 1989a: 5).

Neutemeljena se mu je zdela učiteljska zahteva, da naj učbenike pišejo praktiki, tj. srednješolski profesorji. Menil je, da tega ne znajo in da »tudi nekateri visokošolski njihovi drugovi tega ne zmorejo [...]« (Toporišič 1987: 556). To ugotovitev je izpeljal iz kritike srednješolskih učbenikov za usmerjeno izobraževanje (Toporišič 1989b) in se nato odločil, da bo po tridesetih letih začel izdajati posodobljene učbenike za jezikovni pouk v gimnaziji *Slovenski jezik in sporočanje*, a je po časopisni polemiki odnehal po dveh zvezkih (Toporišič 1994, 1996).

3 Empirična raziskava o današnjem poučevanju slovenskega jezika

3.1 Raziskovalni problem in cilji

Toporišič je leta 1979 zapisal: »Vedno znova slišim od študentov prvega letnika slavistike, da so v šoli imeli predvsem slovstveno zgodovino, jezika pa toliko, da se ne more reči, da ga ni bilo nič. In če ga je bilo kaj, potem ne tako in ne v takem obsegu, kakor predvidevajo učni načrti« (Toporišič 1979: 394). V empirični raziskavi, katere rezultate predstavljamo v nadaljevanju, smo torej želeli ugotoviti, kako je z jezikovnim poukom (JP) pri predmetu slovenščina danes. Skozi oči maturantov smo želeli raziskati, koliko ur je v gimnazijah namenjenih JP, kaj delajo dijaki pri JP in kako. Ob tem se zavedamo, da gre za subjektivna mnenja dijakov ter da se dijakova in učiteljeva percepcija istih dogodkov pri pouku lahko razlikujeta.

3.2 Metoda dela

V skladu s kvantitativno raziskovalno paradigmo je bila uporabljena opisna metoda empiričnega pedagoškega raziskovanja. Vzorec je bil priložnostni. Vprašalnik, ki so ga reševali študenti 1. letnika razrednega pouka na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani (v štud. l. 2015/2016), tj. takoj po končani gimnaziji in splošni maturi, je bil anonimen; odgovorilo je 77 % (69) redno vpisanih študentov. Analizo odgovorov smo opravili ročno, podatke pa prikazujemo v nadaljevanju.

3.3 Rezultati: dijaško videnje jezikovnega pouka v gimnazijah – povzetek mnenj

3.3.1

Anketiranci so na vprašanje, katero razmerje med JP in književnim poukom (KP) je bilo značilno za njihov pouk slovenščine v gimnaziji, odgovorili tako: 23 anketirancev (33,33 %) je imelo polovico ur JP, polovico pa KP; več ur KP kot JP je imelo 43 anketirancev (62,32 %), več ur JP pa trije (4,35 %). Iz teh odgovorov bi lahko sklepali, da pri pouku slovenščine v gimnazijah prevladuje KP, saj sta tako menili skoraj dve tretjini dijakov. Med tistimi, ki so imeli manj ur JP, so tri četrtine (74,41 %) anketirancev navedle, da so imeli 30 % ali manj ur JP. Tisti, ki so imeli več ur JP kot KP, so navedli razmerje 60 % : 40 %. – Če primerjamo te podatke z nekoliko starejšimi (Bešter Turk 2014), ugotovimo, da se odstotni delež JP pri predmetu slovenščina v gimnazijah niža: pred dvema letoma je bilo dijakov z manj kot 50 % ur JP 58,89 %, v tej raziskavi pa jih je 62,32 %.

3.3.2

Anketirance, ki so imeli manj ur JP kot KP (43), smo vprašali, ali se jim zdi to prav in zakaj tako menijo.

Večina (37 anketirancev ali 86,05 %) je odgovorila nikalno in izpostavila dva razloga: ker bi moral biti JP enakovreden KP ali celo pomembnejši (21 anketirancev; npr. *Menim, da bi morali imeti JP in KP enako število ur, saj je oboje pomembno.; Ker se mi zdi oboje pomembno oz. je JP še pomembnejši.*) in ker imajo težave pri jezikovnem izražanju in pri sporazumevanju nasploh (16; npr. *Ker smo izredno šibki pri jeziku.*).

13,95 % (6) dijakov je na to vprašanje odgovorilo pritrdilno, in sicer se jim zdi prav, da so imeli manj JP kot KP zaradi pomena književnosti na maturi (npr. *Na maturi je književnost obsežna.*) in zaradi neobsežnosti jezikovne snovi (npr. *Ker se da že v 5–10 urah razložiti, kar spada pod JP.*).

3.3.3

Nato smo anketirance, ki so imeli manj ur JP kot KP (43), vprašali še po mnenju o vzrokih za manj JP.

Vsak je lahko navedel več možnih vzrokov; po pogostosti si sledijo takole: obsežnost književnega programa (20 anketirancev; npr. *Veliko snovi pri književnosti, da jo predelamo do mature, zato se jezik pusti za na koncu.*); večja učiteljeva naklonjenost književnosti oz. nezanimivost jezika za učitelja (17; npr. *Učitelj nam je priznal, da ima sam raje književnost.*); negotovost oz. neznanje učitelja pri poučevanju jezika (5; npr. *Kadar smo imeli JP, je bila profesorica negotova v svojem znanju.*); večja didaktična usposobljenost učitelja za poučevanje književnosti in manjša za jezik (5; npr. *Književnost se lažje razlaga.*); predvidevanje učiteljev, da je bilo jezikovno znanje dijakov pridobljeno že v OŠ (4; npr. *Profesorica je predvidevala, da skoraj vse že vemo iz OŠ.*); večji pomen književnosti za učitelja (1; npr. *Učiteljici se je zdela književnost bolj pomembna.*); manjša obsežnost jezikovne snovi (1; npr. *Ker nam je profesor lahko razložil jezik v manjšem številu ur.*); nezahtevnost jezikovne snovi

(1; npr. *Ker smo JP lahko predelali sami.*); učiteljevo mnenje o potrebi dijakov po večjem številu ur za književnost (1; npr. *Učiteljici se je zdelo, da premalo beremo književnost.*); nered pri pouku (1; npr. *Ker se ni dalo delat pri JP, bili smo preveč divji in neubogljivi.*). Če povzamemo, so po mnenju anketirancev med prevladujočimi vzroki za manj JP: velik obseg snovi pri književnosti in naklonjenost učitelja poučevanju književnosti ter pomanjkljivo strokovno in didaktično znanje učitelja za poučevanje jezika.

Tudi anketirance, ki so napisali, da so imeli več JP kot KP (3), smo vprašali po mnenju o vzrokih za to. Navajali so podobne razloge kot prejšnji: da *je bil jezik učiteljici bolj všeč* (1 anketiranec), da *so bili po mnenju profesorice na jezikovnem področju šibkejši* (1) in da *so nekateri dijaki profesorja prepričali, da je odgovarjal na njihova številna vprašanja iz jezika, ker se jim književnost ni zdela pomembna* (1).

3.3.4

Vse dijake (69) smo nato z odprtim vprašanjem vprašali o vsebini njihovega JP. Ko smo združili njihove odgovore v skupine, smo prišli do naslednjih ugotovitev.

Med anketiranci, ki so imeli enako število ur JP in KP (23), je 15 anketirancev (65,22 %) navedlo naslednje: *Šli smo po vrsti: od razvoja slovenskega jezika, značilnosti narečij, besedotvorja, naglasna znamenja itd. Veliko časa je učiteljica posvetila sklanjatvam ter besedotvorju, ker nam je to področje delalo in nam še dela največ težav.; Jemali smo slovnico, pravorečje, pravopis, imeli ustne nastope.; Vadili smo pisanje spisov in se osredotočali na pravopis in naglaševanje. Omenili so še naslednja področja (a ne vsi): tvorjenje besed, besedne vrste, stavčne člene, složeno poved, pravorečje, pravopis (npr. velika začetnica, deljenje besed, vejica, ločila), vrste besedil in zgodovino slovenskega jezika.*

Med anketiranci, ki so imeli manj ur JP kot KP (43), je 18 anketirancev (41,86 %) navedlo nekoliko konkretnije odgovore, npr. *V kratkem času vso maturitetno snov (glasoslovje, stavčni členi, slovar, zgodovina slovenskega jezika, premi govor, odvisniki, vejica).; Posvečali smo se slovnici, pravopisu in pravorečju. Besedilne vrste smo obravnavali tik pred maturo, ker prej ni bilo časa.; Priredja, podredja, vrste besedil, stavčni členi, a vse na hitro, ker nismo imeli časa. Nekateri posamezniki omenjajo ista področja, ki smo jih navedli že pri prejšnji skupini. Preostali (15 anketirancev ali 34,88 %) pa so napisali splošne odgovore (npr. *Vaje v delovnem zvezku.; Vsega po malem.*) in/ali ob tem omenjali hitrost obravnave (npr. *Predelali smo vso snov v 1 tednu.; Vse smo obdelali zelo na hitro.; V glavnem smo obravnavali književnost. Če smo imeli JP, smo dobili izroček, ki smo se ga naučili.*), 3 anketiranci (6,98 %) pa, da so pri JP reševali stare maturitetne pole. Podobno so odgovarjali tudi anketiranci z več ur JP kot KP (3).*

Kot vidimo, ni bistvene razlike med odgovori enih in drugih – razen tega, da tisti z manj JP skoraj obvezno dodajo podatek, da je bilo *na hitro* ali *ker ni bilo časa* ... Preseneča, da (razen dveh izjem pri tistih z enakim številom ur JP in KP) anketiranci niso napisali, da so poslušali in brali neumetnostna besedila ter jih razčlenjevali oz. se o njih pogovarjali in jih nato tvorili. Ali je mogoče, da je to »skrito« v redkem

odgovoru *Sledili smo učnemu gradivu, ali pa tega, kar je temeljni cilj učnega načrta, v resnici sploh niso delali?*

3.3.5

Vse dijake smo z odprtim vprašanjem vprašali še o načinu dela pri JP; ko smo združili njihove odgovore v skupine, smo prišli do naslednjih ugotovitev.

Tipični odgovori anketirancev, ki so imeli enako število ur JP in KP (23), so: *Skupaj z učiteljico smo prebrali snov iz učbenika. Nato smo reševali vaje.; Večji del ure nam je učiteljica narekovala snov in mi smo jo zapisovali. Včasih nas je kaj vprašala. Včasih smo naredili kakšno vajo.; Snov smo prepisovali s prosojnic, ki jih je pripravila profesorica. Ona nam je ob njih govorila. Profesorica nam je tako podala bistvo. Nato smo reševali vaje v DZ. Vedno smo imeli domačo nalogo in jo naslednjo uro pregledali.*

Podobno je tudi pri tistih z več urami JP (3); prim. *Najprej nam je bila podana kratka razlaga s strani profesorice, nato je sledilo veliko nalog.; Najprej smo eno ali dve uri jemali snov, nato pa delali naloge v delovnem zvezku ali na delovnih listih.; Naučili smo se pravil v učbeniku in nato najprej skupaj, nato pa samostojno vadili z učnimi listi.*

In podobno tudi pri tistih, ki so imeli manj ur JP (43); prim. *Profesorica nam je dala gradivo, mi pa smo ga dopolnjevali ob njeni razlagi.; Jasno, hitro, nazorno (barve, sheme, miselni vzorci), razlaga, reševanje vaj, rešitve smo dobili po e-pošti.; Pisali smo po nareku profesorice ali iz table, učbenikov se nismo posluževali.; Profesorica nam je na začetku leta dala svoj povzetek snovi, ki smo se je morali doma naučiti. Pri pouku smo jezik nato obravnavali samo 2 uri na leto.*

Torej lahko povzamemo: učitelj pri JP vodi frontalni, transmisijski pouk (lahko ob e-prosojnicah), sam pripravi povzetek snovi in ga posreduje dijakom (lahko tudi na izročku), dijaki se to naučijo. Večina jih rešuje vaje iz DZ, če ne pod vodstvom učitelja, pa samostojno (tudi doma). Domača naloga se pregleda ali ne. Pri anketirancih z manj urami JP se pojavljajo tudi odgovori kot *Profesor je malo predaval, večinoma smo morali jezikovno snov predelati sami., poudarek je na hitrosti, npr. Profesorica nam je na hitro razložila snov, mi pa smo delali zapiske. Vaje smo reševali v DZ.; JP je potekal na hitro, nikoli ni bilo poudarka, malo vaj. Obvezno smo morali imeti delovni zvezek, a so ostajali po večini prazni.; Najprej nam je profesorica nekaj razložila, naredili smo po 3 primere in nato odšli naprej s snovjo.; Vsak je reševal svoj maturitetni test, naslednjo uro pa smo ga pregledali.* Ti podatki so podobni tistim izpred dveh let (Bešter Turk 2014): JP je premalo problemsko zasnovan in ni sodelovalnega učenja. Pri takem pouku je malo prostora za pristni frontalni ali skupinski učni pogovor, v katerem bi se dijaki lahko naučili izražati svoje misli in jih primerjati z mislimi sošolcev in učitelja, ne pa v glavnem ponavljali učiteljevih povzetkov (prim. Marentič Požarnik, Plut Pregelj 2009).

4 Sklep

Če spoznanja iz odgovorov maturantov primerjamo s Toporišičevimi pogledi na JP izpred 50 ali nekoliko manj let, lahko rečemo, da se od tistih časov marsikaj pri JP v gimnazijah ni spremenilo: JP ima v praksi povprečno manj ur pouka kot KP, zato se predpisana jezikovna snov ne predela ali se predela na hitro, pri JP prevladuje transmissijski način dela itn. Seveda bi bilo zanimivo slišati mnenja učiteljev in nato razmisliti tudi o vlogi fakultet, ki izobražujejo bodoče učitelje (slovenščine).

Viri in literatura

- BEŠTER TURK, Marja, 2014: Pouk slovenskega jezika med načrtom in izvedbo. *Slovenščina v šoli* 17/3–4. 36–41.
- HOČEVAR GREGORIČ, Mateja, 2015: Toporišičev prispevek k poučevanju slovenščine v naših šolah: pogled v preteklost in sedanost. *Slovenščina v šoli* 18/2. 2–15.
- KRAKAR VOGEL, Boža, 1992/1993: Živahen posvet o učbenikih za slovenščino. *Jezik in slovstvo* 38/7–8. 304–305.
- MARENTIČ POŽARNIK, Barica, PLUT PREGELJ, Leopoldina, 2009: *Moč učnega pogovora, Poti do znanja z razumevanjem*. Ljubljana: DZS.
- Osnovna šola (Vsebina vzgojno-izobraževalnega dela)*, 1973. Ljubljana: Zavod SR Slovenije.
- RIGLER, Jakob, 2013: Toporišič, Jože, akademik (1926–2014). *Slovenska biografija*. Založba ZRC, ZRC SAZU. www.slovenska-biografija.si
- TOPORIŠIČ, Jože, 1965: *Slovenski knjižni jezik 1*. Maribor: Obzorja.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1966a: *Slovenski knjižni jezik 2*. Maribor: Obzorja.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1966b: pk in vprašanje ob izidu Toporišiča. *Sodobnost* 14/6. 659–661.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1967: *Slovenski knjižni jezik 3*. Maribor: Obzorja.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1970: *Slovenski knjižni jezik 4*. Maribor: Obzorja.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1971a: »Spoznavajmo slovenski jezik« v metodični osvetlitvi. *Jezik in slovstvo* 16/6. 168–178.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1971b: »Spoznavajmo slovenski jezik« v metodični osvetlitvi. 2. *Jezik in slovstvo* 16/7. 200–208.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1971c: »Spoznavajmo slovenski jezik« v metodični osvetlitvi. 3. *Jezik in slovstvo* 16/8. 200–208.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1971/1972: Učni načrti za srednje šole. *Jezik in slovstvo* 17/3. 72–76.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1973: Učitelji iz prejšnjih dob. 7 D, 1. 2. 1973. 6–7.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1973/1974: O jezikovnem in stilističnem delu UN slovenščine na gimnaziji. *Jezik in slovstvo* 19/5. 164–173.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1975: Sinopsis sodobne slovenistike. *Naši razgledi*, 10. 10. 1975. 508, 498–499.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1978: Slovenski jezik in jezikoslovje, kot sta. *Naši razgledi*, 21. 4. 1978. 230–231, 240.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1979: Pouk slovenščine v srednji šoli. *Naši razgledi*, 6. 7. 1979. 394.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1987: Slavist in slovenščina v šoli in »šoli«. *Naši razgledi*, 9. 10. 1987. 547, 556.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1989a: Sklepi zborovanja slavistov. *Delo*, 12. 10. 1989. 5.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1989b: Stanovitnost izrazja (Ob učbenikih Slovenski jezik I in II.). Ada Vidovič Muha (ur.): *Slovenski jezik v znanosti* 2. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 197–212.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1993: *Slovenski jezik in sporočanje 1*. Maribor: Obzorja.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1994: *Slovenski jezik in sporočanje 2*. Maribor: Obzorja.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2001: Netoporišiči niso pogruntali kaj posebno drugega kot Toporišič. *Dnevnik*, 3. 11. 2011. www.dnevnik.si

Učni načrt za pouk slovenskega jezika in književnosti v gimnaziji in drugih štiriletnih srednjih šolah (560 ur), 1996. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

ŽAGAR, France, 1977: *Naš jezik 7*. Maribor: Obzorja.

ŽAGAR, France, 1978: *Naš jezik 8*. Maribor: Obzorja.

ŽAGAR, France, 1980: *Naš jezik 6*. Maribor: Obzorja.

ŽAGAR, France, 1985: *Slovenska slovnica in jezikovna vadnica*. Maribor: Obzorja.